

DE MUNTKLAPPER

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE vzw
Koninklijke Vereniging

Driemaandelijks tijdschrift

- 32 -

oktober 2001

The Dead Man's Penny

schaal 1/2

In augustus 1914 werd de oorlogsverklaring in Engeland met groot enthousiasme begroet. Aan Buckingham Palace vormde zich een grote menigte mensen die patriottische leuzen scandeerden; lange rijen vrijwilligers met nauwelijks in te tomen enthousiasme vormden zich. De pers beschreef de oorlog als een buitenkans, als een nobel en genereus doel, een eervolle plicht.

Maar de ervaring van twee jaar oorlog, met helemaal geen uitzicht op een snelle overwinning, had een andere oorlog laten zien. Een mechanische oorlog met nieuwe onmenselijke wapens. De terugkomst van vreselijk zwaar verwonde of vergaste helden temperde al snel het enthousiasme. Het grotesk contrast tussen het aantal slachtoffers en de territoriale aanwinst stelde de campagne erg in vraag! Dat deze oorlog zoveel miljoenen slachtoffers zou maken, daar had men helemaal niet op gerekend.

Verantwoordelijke uitgever : L. VERBIST, Berkelei 31, 2860 SINT-KATELIJNE-WAVER

Afgifte Kantoor Wetteren 1

Stemmen gingen op om de doden op een speciale manier te herdenken. Op 7 november 1916 werd een comité gevormd waar o.a. George Francis Hill, hoofd van het Departement Munt & Penningen van het British Museum, deel van uitmaakte. Pas in augustus 1917, midden in de derde slag om Ieper, besliste men dat een bronzen plakket zo'n eervolle manier zou zijn. Men schreef een wedstrijd uit. De voorwaarden werden als volgt gepubliceerd in de Times:

"The plaque must have an area of as near as possible 18 square inches. It may be a circle of 4 ¾ inches in diameter, or a square of 4 ¼ inches, or a rectangle of 5 inches by 3 to 3 ½ inches, and it should be so produced by casting from a mould, which should be finished with precision. The design should comprehend a subject and a brief inscription. It is suggested that some symbolical figure subject should be chosen but the following inscription has been decided upon: "HE DIED FOR FREEDOM AND HONOUR" and this must form part of the design."

Er volgde nog een instructie om een open plaats te laten voor de naam van de overledene en herinnerde eraan dat het ontwerp simpel en eenvoudig te begrijpen moest zijn. Alle deelnemers moesten daarenboven Britten zijn.

Waarom moest de medaille zo groot zijn? Was een diameter van 12 cm wel nodig? Brons werd inderdaad als een oorlogsmateriaal beschouwd en was dus niet vrij verhandelbaar. Onder druk van G.F. Hill werd echter toch voor zo'n grote gegoten medaille gekozen.

De wedstrijd werd afgesloten op 31 december 1917. Reeds op 24 januari 1918 werd een ontwerp gekozen en ter goedkeuring voorgelegd aan de koning. Een foto van het winnend project werd gepubliceerd in de Times van 20 maart 1918, de dag voor het Kaiserschlacht-offensief op het westelijk front.

De eerste prijs ter waarde van 250 £, voor twee ontwerpen, werd toegekend aan Edward Carter Preston van de Sandon Studios Society, Liverpool. Edward Carter Preston's winnend ontwerp stelt de figuur voor van "Britannia", gekleed op klassieke manier met helm, rechtopstaand en kijkend naar rechts, een kleine lauwerkrans in haar linkerhand houdend en een drietand vasthoudend met haar rechterarm en -hand. Op de voorgrond staat een leeuw kijkend naar rechts, klaar om toe te slaan. Boven de leeuwenkop staat een rechthoekig paneel waarin de naam van de overledene werd meegegoten via een ingenieus systeem. Rechts van haar hoofd en links van haar arm, staat een dolfijn als referentie voor de kracht van haar zeemacht. Langs de rand rechts beneden ziet men een tak met eikenbladeren. De standaardtekst is langs de rand geplaatst, te beginnen links onder en eindigend tegen het rechthoekig paneel: HE DIED FOR FREEDOM AND HONOUR. In de afsnede, in een symbolische confrontatie, overweldigd de leeuw een arend, verwijzend naar de gewenste vernietiging van de vijand. Sir Charles Henry MP vond dat de arend niet hopeloos mocht vernederd worden gezien ze na de overwinning nog met de burens zouden moeten verder leven.

Op de medailles bedoeld voor massaproductie staan de initialen van de graveur rechts boven de rechtervoerpoot van de leeuw. Tegen zijn linkerachterpoot staat een nummer, waarvan we niet precies weten wat de reden is (mogelijk een productiecode van het ministerie...).

De productie zelf kreeg af te rekenen met een ganse reeks problemen, deels door het grote aantal stuks en deels door het ontwerp zelf. De kwaliteit moest inleveren ten gunste van de massaproductie. G.F. Hill kwam verscheidene keren tussenbeide om een betere kwaliteit te bekomen. Hill bestelde 800.000 exemplaren maar uiteindelijk

werden het er 1.150.000 stuks. Vergeten we niet dat elke familie van een gevallen Britse onderdaan zo'n medaille kreeg. Deze gegoten medaille werd de meest verspreide gegoten medaille ooit. Zij herdacht de gevallenen tussen 4 augustus 1914 en 10 januari 1920.

De medaille werd verpakt in een kartonnen etui, eigenlijk een vierkant stuk karton van 18,8 op 18,8 cm waarvan de hoeken naar binnen werden omgeplooid zodat een vierkant vlak ontstond met een basis van 13 op 13 cm. Dit etui werd opgestuurd in een witte omslag versierd met het koninklijk wapenschild. De medaille werd vergezeld van een brief van koning George V, door hem getekend en met de tekst: *"I join with my grateful people in sending you this memorial of a brave life given for others in the Great War."*

Diverse firma's maakten schrijnen zodat de medaille in huis kon worden tentoongesteld. Vele medailles werden vereerd met een regelmatige poetsbeurt: de medaille moest zo goed blinken als de knopen van een soldatenjas. Zo verdwenen zelfs veel namen van het rechthoekig paneel door teveel poetsbeurten! Wat begon als een heroïsche en eervolle plicht, eindigde voor meer dan een miljoen mensen in een soms wat opgepoetst bronzen plaketaal.

Exemplaren in zeer goede staat (ongepoetst) komen dan ook niet zoveel voor. In het origineel etui nog minder en compleet is de set eigenlijk alleen als hij vergezeld is van 's konings brief.

(Dit artikel is gebaseerd op een publicatie van Philip Dutton in *"The Medal"* nr. 29, 1996)

Luc Vandamme